

O carte despre sensul vieții și despre „rolul” pe care-l „jucăm” în perioada existenței noastre pe lume. O carte plină de cugetări filozofice și de metafore. Cel care așteaptă, așteaptă, așteaptă pe un peron să vină trenul (trenul vieții), poate fi autorul, dar poate fi la fel de bine oricare dintre cititori. În roman, fiecare dintre noi se poate recunoaște. Probabil că asta a dorit Paler. Drept urmare, personajul principal n-are nume. De fapt, le are pe toate... Cititorul îl poate pune pe-al lui și să se recunoască în paginile cărții... „Viața pe un peron” e un roman scris sub forma unui jurnal, adresat tuturor oamenilor care sunt, și în egală măsură, celor care vor fi:

„În loc să mă adresez păianjenilor din sala de așteptare ori vântului care suflă dinspre pădure spre mlaștină, mă adresez unor oameni pe care nu-i văd, nu-i cunosc, și unii, poate, încă nici nu s-au născut.”

Fiecare om este (și) suma amintirilor sale, adunate într-o viață...

„Între mine și dumneavoastră trec cârdurile de ciori care zboară peste câmpul din fața gării și, odată cu umbra lor, se rotesc amintirile întâmplărilor care m-au adus pe acest peron; sunt apoi săptămânile sau lunile, nici eu nu mai știu bine, cât am stat împreună cu Eleonora aici, drumurile prin pădure și prin mlaștină, îmblânzitorii de cobre pe care i-am văzut ori i-am visat, tufele de oțetari pe care le văd acum sau le visez.”

Pe un peron stăm toți și așteptăm să se întâmple ceva. Să vină trenul care să ne ducă undeva, dar nu știm unde, nu știm nici măcar dacă vine. Nu contează... Noi îl așteptăm. Timpul se „împotmolește” și el în prea lunga-i scurgere...

„Ceasul de pe peron, care în prima clipă mi s-a părut un ceas obișnuit, cum există în toate găurile, arată limpede că timpul însuși a încetat aici să curgă normal. Numai minutarul se învîrtește. Cealaltă limbă stă nemișcată; s-a împotmolit parcă în mîlul unei ore și nu mai poate înainta. De aceea, vă dați seama, și mersul minutarului a devenit zadarnic.”

Așteptăm să vină trenul care să ne ducă. Unde? Spre nicăieri...

„Într-o încăpere am găsit o mulțime de borderouri pe care au fost notate cu grijă orele, exacte până la secundă, de plecare și de venire a trenurilor. Lipsesc însă și numele localităților de unde veneau aceste trenuri, și cele de destinație. Ca și cum n-avea importanță nici de unde veneau, nici încotro se îndreptau. Totul era să treacă la ora exactă, să nu întârzie nicio secundă în acel drum al lor de nicăieri spre nicăieri.”

Octavian Paler scrie în carte propriul său decalog. Porunci pentru el și sfaturi pentru noi:

„Prima poruncă: Să aștepți oricât.

A doua poruncă: Să aștepți orice.

A treia poruncă: Să nu-ți amintești, în schimb, orice. Nu sunt bune decât amintirile care te ajută să trăiești în prezent.

A patra poruncă: Să nu numeri zilele.

A cincea poruncă: Să nu uiți că orice așteptare e provizorie, chiar dacă durează toată viața.

A șasea poruncă: Repetă că nu există pustiu. Există doar incapacitatea noastră de a umple golul în care trăim.

A șaptea poruncă: Nu pune în aceeași oală și rugăciunea și pe Dumnezeu. Rugăciunea este uneori o formă de a spera a celui ce nu îndrăznește să spere singur.

A opta poruncă: Dacă gândul ăsta te ajută, nu evita să recunoști că speri neavând altceva mai bun de făcut sau chiar pentru a te feri de urmările faptului că nu faci nimic.

A noua poruncă: Binecuvântează ocazia de a-ți aparține în întregime. Singurătatea e o târfă care nu te învinuiește că ești egoist.

A zecea poruncă: Amintește-ți că paradisul a fost, aproape sigur, într-o grotă."

Suntem obișnuiți să ni se poruncească:

„Poate că omul s-a obișnuit să i se poruncească. El își permite să fie surd la rugăminți, dar devine atent când i se poruncește. N-ați văzut că și Dumnezeu a folosit aceeași metodă? În loc să ne ilumineze, a descoperit că e mult mai comod să ne poruncească. În zece porunci a rezolvat totul. După aceea s-a putut retrage liniștit. Poruncile aveau să îmbrâncească pe cel ce trebuia îmbrâncit, să ucidă pe cel ce trebuia ucis, pentru ca lumea să vadă că nu e de glumit cu împărăția cerurilor și că, la nevoie, păcătoșii vor fi mânați cu biciul spre mântuire."

„Viața pe un peron" sau viața văzută ca un cântec

"Un cântec îmbătrânește în timpul cât îl cântăm. El începe tânăr, luminos, plin de încredere și de speranță. Se maturizează, continuă îngândurat, apoi deodată îmbătrânește. Uneori îmbătrânește solemn, alteori îmbătrânește melancolic. Asta n-are importanță. Ceea ce contează e că se apropie de sfârșit și de moarte."

Sfârșitul e un moment la care ne gândim cu resmnare de multe ori. Poate fi ceva mai rău de-atât? "Nemurirea, domnilor" (așa mi-l imaginez pe Paler spunând...)

„M-am încurcat totdeauna la ideea că omul se visează nemuritor din egoism. Vă dați seama că pe un Pământ gemând de oameni nemuritori, prima grijă a celor care trăiesc ar fi să nu mai permită nașterea altor oameni, să-i ucidă pe cei care ar veni pe lume. Nemurirea ar sfârși prin a ne face călăi. Am avea un Pământ populat de călăi nemuritori. Ceea ce n-a reușit moartea, să facă din crimă condiția vieții, ar reuși nemurirea."

Angoasa existenței noastre trecea (poate mai trece...) și prin politica de stat.

„... în oraș își făcuseră apariția niște ciudați îmblânzitori de cobre. La început lumea se uita cu milă stingerită la ei, compătimentându-i pentru faptul că erau nevoiți să-și câștige existența umblând cu o cobră în sân. "Teribilă meserie, își ziceau oamenii. Până vor fi îmblânzit cobrele, au riscat fără îndoială să fie mușcați." Pe urmă, în această compasiune s-a

amestecat tot mai multă silă și cu timpul sila s-a însoțit cu frica."

Au apărut apoi șantajul, compromisul, turnătoria...

„Fără un cuvânt, îmblânzitorul privea spre copilul cu care mergea femeia. Era clară amenințarea. Dacă nu se supunea, copilul urma să moară mușcat de cobră. Însăpăimântată, femeia accepta să se culce acolo, lângă cobră, cu îmblânzitorul. Se lăsa posedată în văzul lumii, al celor care treceau îngroziți întorcând capul și aruncând monedele în continuare. Apoi pleca de-acolo strivită de rușine. Unele s-au sinucis."

Autorul „strecoară” în romanul său și întunericul din case sau de pe străzi, prezent până mai ieri în România. Și acum e de multe ori întuneric. Diferența e că putem folosi întrerupătoarele în funcție de buzunar. Nu mai există un întrerupător general. Fiecare îl folosește pe-al său, în propria sa locuință...

„La un moment dat, municipalitatea a renunțat să mai pună becuri pe străzile unde toate felinarele rămăseseră oarbe. Oricum, s-a zis, ele urmau să fie sparte. Acum, orașul arăta ca o imensăomidă neagră. De frică, parcă nici nu mai respira. Din spatele ferestrelor întunecate, oamenii spionau străzile așteptând să se întâmple ceva. Dar nu se întâmpla nimic. Numai întunericul se lățea tot mai mult. Paradoxal, aproape toți am răsuflat ușurați în prima clipă când am auzit că în oraș au început furturile. Era primul lucru logic după multă vreme. Hoții au început să bântuie, ocrotiți de întuneric și de faptul că poliția era ca paralizată. Dar curând totul a luat proporții."

Ce premoniție a avut Octavian Paler! Ne vorbește despre câinii care invadează străzile...Cartea a apărut în 1981, atunci când era greu de prevăzut o asemenea lipsă de determinare în luarea unei decizii...

„Cineva a lansat ideea că într-o asemenea situație lucrul cel mai înțelept era ca fiecare să aibă un câine care să-l apere. Și, probabil, cei care au lansat ideea erau pregătiți s-o exploateze, pentru că în câteva zile toate piețele orașului au fost inundate de câini de toate rasele, care de care mai voinic și mai rău. Întunericul înrăia probabil câinii, încât aceștia săreau gardurile și mușcau pe oricine se apropia noaptea de casele pe care le apărau. Era ceva în bezna orașului care îi înnebunea parcă. Pe stradă, noaptea, dacă stăpânul, silit să iasă dintr-un motiv sau altul, nu-și ținea zdravăn de zgardă câinele și avea neșansa să se întâlnească cu cineva, se întâmplau adevărate nenorociri."

Scriitorul ne vorbește despre singurătate, care e deșertul fiecăruia, din care nu se poate scăpa.

„Spre deosebire de Eleonora, eu cred că trebuie să vorbim despre singurătate, măcar pentru a o deosebi de pustiu. Singurătatea te înăbușă. În schimb, pustiuul te digeră ca un șarpe boa. Întâi te înghite și pe urmă te digeră încet. Eu eram prea tânăr și necopt la minte când am vrut să mă fac pustnic, ca să știu asta.”

Total e deșertăciune. Are cineva altă părere? Paler ne spune asta într-un fel admirabil...:

„Mai târziu, am revenit la gândul că viața însăși e o stare de tranzit între naștere și moarte... un peron unde te zbați să ocupi un loc într-un tren... ești fericit că ai prins un loc la clasa I sau la fereastră... altul e necăjit că a rămas în picioare pe culoar... alții nu reușesc să se prindă nici de scări, rămân pe peron să aștepte următorul tren... Și fiecare uită, poate, un singur lucru... că trenurile astea nu duc nicăieri... cel care a ocupat un loc la fereastră este, fără să știe, egal cu cel care stă în picioare pe culoar și cu cel care vine abia cu următorul tren... În cele din urmă se vor întâlni toți undeva, într-un deșert, unde chiar șinele se transformă în nisip...”

În singurătate care, paradoxal, poate fi și în doi (Eleonora...), e timp ca autorul romanului să se gândească la trecuta sa viață. Spun „trecuta”, pentru că în pustiu, la moment dat, nu mai există viitor...

„Mai întâi, m-am apucat cu toată patima să-mi cântăresc de la capăt viața. Și am început să pricep ce greșisem. Niciodată n-am trăit, de fapt, decât pentru mine. Am iubit lumea, dar am iubit-o pentru că existam eu în ea. N-am fost ani de zile decât un solitar diletant... Știți ce este un solitar diletant? Unul care trăiește în singurătate trăgând cu coada ochiului la lume. Nu e în stare de mai mult, chiar când se laudă, cum făcusem eu, că vrea să fie pustnic.”

Poate omul să scape de destin, de nefericita-i soartă? Nu, nici vorbă...

„Abia după un timp m-am întors să văd ce privea ea. Atunci m-am lămurit. În fața noastră era un deșert. Pădurea se termina brusc, ca un picior amputat, retezat de șacali. Și cât vedeai cu ochii se întindea un pustiu nesfârșit în care nu se zărea niciun arbust, nicio umbră. Doar galbenul ars și obositor al nisipului abrutizat de soare. Aproape mașinal, m-am aplecat, am luat un pumn de

nisip și l-am lăsat să curgă printre degete încet. Îl simțeam fierbinte și ostil."

Paler ne vorbește despre destin, care e, pentru fiecare, scenarist, regizor, actor:

„Destul de des, omul e un fel de romancier ratat al propriei sale vieți. Povestește lucruri pe care nu le-a trăit decât în închipuire și, uneori, imaginația se cocoată în locul soartei.

Pe vremuri, am iubit o femeie de care m-am despărțit pentru că la un moment dat am înțeles greșit o absență a ei. N-am întrebat-o nimic și am dispărut fără nici o explicație. După ani de zile am reîntâlnit-o și am stat de vorbă. Atunci am priceput că întreaga tăcere care se așternuse între noi fusese rezultatul unei închipuiri. Dar nu se mai putea îndrepta nimic.

Irealitatea crease o realitate de care trebuia să ținem seama

.”

Speranța moare ultima, se spune. Sunt convins că așa-i, dar moare, până la urmă:

„Undeva în depărtare, mi se păru că zăresc o altă lizieră. Apoi mi-am dat seama că mă înșelasem.”□

Ce mai contează că iei trenul, sau aștepți în gară să se întâmple ce trebuie să ți se întâmple odată?

„Poate că trenurile care treceau prin gară se transformau și ele în nisip, cu călători cu tot... Da, fetițo, nu te mira. Noi am văzut ceea ce alții nu văd niciodată. Noi am ajuns, trăind, acolo unde începe eternitatea morții... E un privilegiu ăsta, nu-i așa? Toată lumea nu cunoaște decât gările, peroanele pe care așteaptă, despărțirile, plecările, goana după trenul care tocmai a pornit, călătoria... Nimeni n-a văzut cu ochii deșertul. Acolo unde așteptările, plecările, despărțirile, totul se transformă în nisip. Lumea întreagă gonește prin toate gările spre acest deșert fără să-l cunoască; se luptă să ocupe un loc cât mai bun în trenuri, pentru ca acolo... De fapt, noi nu ne deosebim prea mult de ceilalți. Alții merg cu trenul, noi îl așteptăm, aceasta e singura deosebire dintre ei și noi... Așteptarea e călătoria noastră, modul nostru de a călători. Și din moment ce totul ajunge în deșert, ce importanță mai are că aștepți sau călătorești? Nicio deosebire, fetițo.”

Finalul călătoriei sau al așteptării e, într-adevăr, același ...Ce cuvinte mai potrivite aș putea

CARTE: "Viața pe un peron" - de Octavian Paler

Scris de Horia Picu

Duminică, 17 Februarie 2013 08:00 - Ultima actualizare Duminică, 17 Februarie 2013 08:14

găsi pentru final? Poate un alt citat din această carte memorabilă:

„N-am știut ce caut în viață, dar viața nu mi-a fost indiferentă”.

Se vede asta aproape în fiecare pagină...